»Reeds om deze twee redenen dunkt mij het ingetrokken wetsontwerp niet in overeenstemming met de Grondwet."

Abusievelijk was bij het zetten van het advies in al. 5 een *viertal* jaren gekomen voor een *tiental*. En in de voorlaatste alinea ware beter te lezen, in plaats van »althans formeel", *zij het ook slechts formeel*.

[7]) In 1861 is dit ook gedurende enkele dagen het geval geweest na het aftreden van Mr. VAN HALL op 23 Februari. Over dezen inconstitutioneelen toestand werd toen den volgenden dag een ernstig politiek debat in de Tweede Kamer gehouden. Zie Mr. W. J. van Welderen baron Rengers, *Schets eener parlementaire geschiedenis van Nederland sedert 1849*, dl. I (1889/91), bl. 221 en volgg..

Mr. KEUCHENIUS herinnerde aan het toen gebeurde, als hij 21 Februari 1867 dezelfde feil aan de Ministers van toen, na het aftreden van Mr. Myer verweet: »Dit Ministerie, ontbloot van zijn hoofd, zijne ziel, zijn levensbeginsel, kan, in constitutioneelen zin, evenmin als het Ministerie-VAN HALL in 1861, een *Ministerie* meer heeten." (*Handd.*, 1867, II, bl. 155)

[8]) Mr. W. H. de Beaufort verklaarde in zijn in het voorjaar van 1897 verschenen vlugschrift: *De liberale partij en de verkiezingen*, blz. 12, dat, terwijl de vooruitstrevend-liberalen meer en meer in het vaarwater kwamen van den *Radicalen Bond*, hij »regelrecht" tegenover radicalen en socialisten stond. Er was niet slechts verschil van schakeering, maar verschil van beginsel: »Tusschen liberalen en radicalen en socialisten bestaat.... een verschil in beginsel, dat het zelfstandig optreden op staatkundig gebied van beide rechtvaardigt." (bl. 12)

En Mr. Goeman Borgesius beaamde dit van tegenovergestelde zijde in een opstel in de *Vragen des Tijds* van Mei 1897: *De Liberale Unie en de verkiezingen*. Zoo schreef Mr. Borgesius daar: »Gelijkheid van tempo verlangt niemand, maar er is groot verschil tusschen het aannemen van een meer bedaarden stap tot bereiking van hetzelfde doel en principieele afkeuring van 't geen door de vooruitstrevenden verlangd wordt. Mannen als b. v. Bastert, Van Delden, Rutgers, de Beaufort, zij zullen de eersten zijn om te erkennen, dat het verschil tusschen hen en de voorstanders van de Liberale Unie veel dieper gaat, dat zij niet van staatswege willen »ingrijpen", niet van staatswege willen meewerken, om de klove tusschen arm en rijk minder groot te maken". (bl. 133)

De »vooruitstrevend-liberalen" moesten voor hun staatkundig programma staan; ja, zij hadden daarvoor »te lijden en te strijden" (bl. 160).

Enkele maanden later namen beide Heeren zitting in hetzelfde »Ministerie".

[9]) Zie met betrekking tot het voorafgaande mijn *Voortvaren* (1898), bl. 240 en volgg..

[10]) *De Gids*, (1896), dl. I, bl. 347/48. Dit strijdpunt moet men ter zijde laten. Maar de »zedelijke verantwoordelijkheid kan men niet los-